

LBRIS

We know
books

George Vălsan

SĂ ÎNVĂȚĂM SĂ TRĂIM

SFATURILE UNUI PROFESOR ÎNȚELEPT
CĂTRE TINERI

PREȘANIA

CUPRINS

- 5 Cuvânt înainte
- 8 Introducere
- 23 Reeducarea fizică a studenților
- 35 Reînviiorarea sufletească și reeducarea voinței
- 45 Boli și dezechilibre sufletești
- 55 Întărirea bunelor deprinderi
- 67 Igiena stărilor sufletești
- 82 Formarea înălțimii morale a noii generații
- 95 Îndrumări practice privitoare la examene
- 111 Citirea adevărată și asimilarea cunoștințelor pentru viitor
- 121 Lectura ordonată și critică
- 133 Pregătire pentru viața activă
- 159 Reeducarea fizică a studenților

Primul cuvânt pe care mă simt dator să-l spun în fața atâtor figuri noi, în fața acestui buchet de tinerețe care îmi face cinstea să mă asculte, este un „bun-venit” exprimat din toată inima.

Bine ai venit, tinerețe, nădejdea viitorului nostru! Bine ai venit în sânul Universității noastre, care de azi te adoptă și nu te lasă să scapi ușor pe căile legale, până ce nu vei dovedi că ai știut să te hrănești cu știința care e produsul specific al acestei instituții!

Mă grăbesc să fac această urare de bun-venit, căci nu știu la câți voi putea spune: „mulțumesc și rămas bun!” Experiența dovedește că din mulțimea studenților care asistă la lecția de deschidere a unui an, puțini numai rămân până la capătul anului; mai puțini rămân până la sfârșitul perioadei de 3-4 ani și foarte puțini binevoiesc să treacă prin poarta, cam îngustă, a licenței. Cât despre doctorat, căci există și un doctorat în Universitățile noastre, (*doctus*, de unde vine doctor, înseamnă „învățat,” iar nu „vindecător de boli”), în afară de Facultatea de Medicină, acest titlu este atât de rar, încât poate fi trecut deocamdată cu vederea. Aceasta înseamnă că din destul

de numeroasa asistență care împodobește astăzi sala noastră de Geografie, o mare parte se va îndreptă spre alte ocupații mai fertile și care cer mai puțină bătaie de cap.

Deși cuvântul „Universitate” e atât de vast, încât ai crede că cuprinde remediul la toate nevoile, după cum vedeți, el presupune un lucru neplăcut, această „bătaie de cap” care se ridică împotriva celei mai puternice tendințe a civilizației actuale. Generația modernă nu vrea bătaie de cap. Da, să-și bată alții capul ca să inventeze automobil, aeroplan, radiofonie. Dar nouă să ne dea mașina cât mai puțin complicată, care, dacă apăsăm cu degetul pe un resort, aleargă, zboară, cântă pentru noi. Câtă vreme pierdea acum douăzeci de ani domnișoara ca să învețe pianul! Acum cântă pe Beethoven, pe Wagner, pe Richard Strauss și i se cere un singur talent: să știe să schimbe acul la gramofon sau să deplaseze maneta de la radio. Mare progres! Și e păcat că Universitatea nu se îngrijește să ne scutească de munca intelectuală. Dar să nu ne grăbim să afirmăm prea repede. Cine știe dacă undeva, prin America, nu se lucrează la mașinizarea Universității?

Un romancier francez descrie cum se vor ține cursurile universitare peste câteva sute de ani. Într-o sală ca aceasta, tinerețea veselă, cu obrajii rumeniți de jocuri sportive, intră gălăgioasă, râzând și cântând. Apare profesorul care se urcă pe catedră și cu o privire adâncă, plină de fluid hipnotic, stăpânește toată

multimea. Studente și studenți cad instantaneu într-un somn dulce. Atunci repede-repede profesorul începe să-și depene știința lui, într-o tăcere ideală, fără să fie întrerupt de conversații prin bănci, fără să-și plictisească auditorul, care nu ascultă, ci înregistrează automatic, în somnul său fericit. Când a terminat, profesorul suflă în cruce peste sală și tineretea se deșteaptă, mai savantă decât adormise, apoi aleargă din nou la sporturile sănătoase de unde venise.

Romancierul de care amintesc putea fi mai îndrăzneț. Se vede bine că nu ar fi nevoie nici de prelegere. Cum avem conserve de legume și de fructe, puteam avea și conserve de știință, pe plăci sensibile de ebonită, care pot înregistra pe vreun Newton, Pasteur sau Einstein ai viitorului. Profesorul s-ar mărgini să vie la Universitate ținând subțioară conserva științifică indicată pentru acea zi și ar face numai forțarea să spună: „Domnișoarelor și domnilor, fiți atât de amabili și dormiți! Azi vom vorbi despre teoria mișcărilor orogenetice și epirogenetice.” Ar apăsa pe un buton, s-ar uita la ceas, ar pleca să-și vadă de treburi, apoi s-ar întoarce să închidă aparatul și să-și deștepte auditorul umflat de știință.

Nenorocirea noastră e că nu am atins această înaltă realizare universitară. Profesorul trebuie încă să învețe și e păcat, căci nu avem vreme! Suntem grăbiți. Caracteristica vremii noastre e graba. De ce ne grăbim? Să lăsăm pe un scriitor american recent (Sinclair Lewis)

să ne descrie viața unui oraș american, idealul spre care ne îndreptăm și noi cu toată bătrâna Europă:

„Împrejurul lui, orașul se grăbea pentru plăcerea de a se grăbi. Oameni în automobil se grăbeau să se întrecă unul pe altul în circulația accelerată a bulevardelor. Alții se grăbeau să apuce trenul, cu toate că trenurile se succed din minut în minut, se zoreau să sară din vagoane ca să alerge de-a curmezișul străzii, să se precipite în case și să se arunce în ascensoarele exprese. Alții, în restaurante, se zoreau să înghită iute o hrană pe care bucătarii se zoriseră să o fiarbă. Alții, în prăvălia bărbierului, strigau grăbiți: «Repede, ia un brici, sunt grăbit!» Alții concediau înfrigurat pe vizitatori în birouri cu inscripții ca: «Astăzi am mai multă treabă decât oricând...» Oameni care într-un an câștigaseră 5000 dolari și în al doilea an 10000 își torturau nervii și își storceau creierii spre a câștiga anul acesta 20000. Iar cei care cădeau de istovire, după ce câștigaseră cei 20000 dolari, se grăbeau să prindă trenuri spre a se repezi într-o vacanță prescrisă de medici grăbiți. În mijlocul tuturor acestor oameni, Babbitt intra în grabă în biroul său și se așeza fără altă treabă însemnată de făcut decât să supravegheze ca impiegații lui să aibă aerul că se grăbesc. În toate sâmbetele după-amiază, se ducea grăbit la clubul său câmpenesc și se grăbea să facă nouă puncte la golf spre a se odihni de graba din timpul săptămânii.”

Iată icoana clasică a activității celor mulți, în America, tocmai în statul de energie și de realizare mai îndrăzneată decât oriunde pe fața pământului. Acum

transpuneți-vă pe un plan mult mai mic, în acest oraș al Bucureștilor, cu străzile lui pline de automobile și de lume, citiți ziare și reviste, observați sălile acestei Universități de-a lungul cărora forfotesc neconținți studenți grăbiți să alerge de la un curs la altul ca să înghită porția de știință zilnică. Veți vedea că ne apropiem cu pași repezi de graba americană. Slavă Domnului, noi mai avem și leneșii noștri, care dau o notă de pitoresc cu care nu se poate lăuda America. Nu degeaba suntem așezați „la porțile Orientului,” care și-a întins atâtea secole cleiul lenei sale și asupra noastră. Dar avem și pe grăbiții tipici, care nu pot înțelege cum poți citi o carte încet și, mai ales, cum poți *reciti* și lua note; care nu înțeleg cum poți asculta liniștit un curs și apoi să cugeți asupra lui, ba chiar să te duci la bibliotecă și să consulți câteva volume spre a te lămuri asupra unei probleme dificile!

Avem o tinerețe atât de grăbită, încât nu se mai poate opri la mărunțișuri de gramatică sau de logică, de compoziție și nici chiar de caligrafie, care a rămas un secret cunoscut numai de copiii de clasele primare. M-am deprins să scriu în macaroane cârlionțate sau ca o muscă ieșită din călimară, ei bine, profesorul să se muncească să mă descifreze! Nu își dă seama studentul că scrisul e o icoană a sufletului și, afară de cazuri patologice, dezmățul scrisului înseamnă dezmățul sufletului și că o lucrare murdară spune multe asupra persoanei care a scris, chiar dacă ar fi îmbrăcată în purpură și aur.

Aceeași grabă și la ortografie: punct, virgulă, punct și virgulă, trăsura de unire, apostrof... acestea sunt chinezării pedante. „Vă rog a-mi acorda” se scrie mai simplu: „Vă rog *ami* acorda”; „această mișcare a descris-o” se scrie: „această mișcare a *descriso*”; „trimițându-i-se” se scrie: „*trimițânduise*.” De ce să scriu *este*, care e lung, mai bine scriu *ste*: „Durata mișcării de revoluție *ste* de 365 zile”; „Pământul *ste* înclinat cu $23 \frac{1}{2}$ pe ecliptică.”

Dar ascultați câteva exemple de logică elementară: „Despre această învârtire a bănuir și în vremea veche Aristotel care a vorbit despre forma pământului spunând că umbra ce o lasă pe lună e rotundă. *Prin urmare*, Aristotel a bănuir și învârtirea pământului în jurul soarelui.” Deci Aristotel a arătat că *forma* pământului trebuie să fie rotundă, fiindcă în timpul eclipselor, umbra pământului pe lună se arată rotundă. Pentru studentul nostru aceasta înseamnă: prin urmare, Aristotel a bănuir și *în* învârtirea pământului în jurul soarelui!

Alt exemplu: „Cu ajutorul analizei spectrale s-a constatat că în lună *nu există atmosferă* și s-au observat *bășici de aer* în jurul curburilor și aceasta e foarte natural fiind mai aproape de pământ.” Las la o parte că la mai fiecare cuvânt din această frază se adaugă o nouă năzbâtie împotriva adevărului științific și a gramaticii. Rămân numai la afirmarea că s-a constatat că în lună *nu există atmosferă și totuși s-au observat bășici de aer!*

Alt exemplu: „S-a observat că luna are munți *mult mai mari* decât ai pământului. Măsurându-se munții lunii

În comparație cu ai pământului, s-a văzut că luna are munți înalți de 7000 de metri, *deci egali* cu cei mai înalți munți de pe suprafața pământului.” Și aici, lăsând la o parte faptul că cei mai înalți munți ai pământului nu sunt numai de 7000 de metri (căci știm că Everest are 8840 de metri), rămânem numai la obscuritatea logică: Luna are munți *mult mai mari* decât ai pământului, care sunt totuși *egali* cu cei mai înalți munți ai pământului.

În sfârșit, un ultim exemplu de logică: „Pe lună *soarele se vede rar. Doar apare și apoi dispare numaidecât. Ziua este lungă cât 14 zile terestre, noaptea la fel.*” Cum nu și-a dat seama cel care a scris că o zi lungă cât 14 zile terestre nu se potrivește cu afirmarea că soarele apare și dispare *numaidecât*? Acesta e un mister pe care nu-l poate explica decât graba și lipsa de cugetare elementară. Același autor continuă: „Deși este o *deosebire mare* între pământ și lună, *totuși este o strânsă legătură științifică.*”

Dar poate doriți și câteva probe de stil de la oamenii în preajma licenței, care peste un an-doi vor învăța pe elevii de liceu cum să scrie? Iată o introducere:

„Țara noastră, prin *așezarea ei*, reprezintă o simetrie, un fel de cetate care *se lasă până departe să fie apărată de șanturi medievale, de fluvii din cele patru puncte, dându-i cu drept cuvânt numele de personalitatea geografică.*”

La fiecare rând cel puțin o greșeală: o țară nu se poate prezenta simetric prin *așezarea ei*, ci prin forma ei sau prin structura interioară. O cetate „care *se lasă până departe să fie apărată*” e o incorectitudine de expresie.

Șanțuri „medievale” e ridicol; de ce ar fi medievale și nu ar fi antice sau moderne? „Dându-i cu drept cuvânt numele” e o absurditate; s-a vorbit despre cetate, șanțuri, fluvii, atunci cine îi dă numele? „Din cele patru puncte” e o exprimare trunchiată; e vorba despre cele patru puncte *cardinale*. Personalitatea geografică e o neglijență; se dă numele de personalitate geografică, nu de personalitatea. Iată ce giuvaiere poate făuri, în trei-patru rânduri, un student de anul III.

Încă un exemplu de încheiere: „În urma acestei mișcări avem următoarele urmări: Pământul este așezat cu 23 pe ecliptică. În urma acestei așezări provin anotimpurile în număr de patru. În urma acestei mișcări avem micșorarea și mărirea zilelor.”

Te întrebi dacă un copil de clasele primare ar reuși să scrie mai rudimentar.

Să nu credeți că aceste exemple sunt un produs al imaginației mele perverse. Tot ce v-am citit nu e decât un foarte modest mănunchi al producției studenților de anul II și III. Să nu râdeți însă! Fiindcă lucrul se întâmplă și cu anul I și e foarte posibil să se întâmple și cu dvs. Care e pricina? În primul rând, obiceiul de a scrie repede, fără a cugeta și fără a revedea ce ai scris. Studentul care spune: „Deși e o deosebire mare între pământ și lună, totuși e o strânsă legătură științifică” ascultase cursul și poate învățase mult pentru examen. Dar ascultase, învățase și scrisese anapoda, fiindcă era grăbit. Dacă și-ar fi dat osteneala să cugete limpede și să expună corect,

ar fi scris: „Deși e o deosebire de *înfățișare* între pământ și lună, totuși este o strânsă *legătură de origine* între aceste două corpuri cerești.” Și aceasta ar fi fost exact exprimat ireproșabil.

Am comparat graba noastră cu cea americană. Mi-e teamă însă că am coborât prea mult America unde acest fenomen al grabei vine dintr-un exces de muncă. Grăbitul american știe să scoată bani chiar din graba lui. În câteva minute poate încheia o afacere de milioane, în trei-patru luni poate ridica un zgârie-nori, poate pune în mișcare o întreprindere care va influența întreaga piață mondială, chiar cu riscul ca întreprinderea să se prăbușească peste alte trei-patru luni.

La noi, graba e sterilă ca și lenea. Grăbiții noștri nu se precipită spre o anume țintă, ci se învârtesc aiuriți în jurul lor sau în jurul altora. Grăbitul nostru, când e student chiar cu dragoste de învățătură, înghite, înghite știință pe care nu încearcă să și-o lămurească, deci nu o asimilează, nu o face să pătrundă în însăși substanța sufletului său. Grăbitul nostru e hipnotizat tocmai de ce nu înțelege. Ajunge să aibă impresia nelămurită că ce a auzit e mare, subtil, de calitate superioară. Dacă îi spui un adevăr în cuvinte simple și pe înțelesul lui, acesta i se pare meschin sau prea banal. Dar dacă îi spui același adevăr prin câteva cuvinte tehnice, care sună ciudat și pe care nu le-a priceput, atunci poți fi sigur că tocmai aceste cuvinte rare, de care se putea dispensa, vor fi cele învățate în primul rând. Cel care nu știe să-ți arate

ce este un torent și cum roade o apă curgătoare, îți va presăra lucrarea cu „cicliuri de eroziune,” „platforme,” „peneplene,” care sunt noțiuni mult mai complicate și nu se pot înțelege bine decât după o destul de serioasă studiere a elementelor geografice. Nenorocirea e însă că studentul nu se gândește la cugetarea ascunsă sub astfel de numiri, ci e amețit de părerea că dacă va întrebuința cuvinte mari și misterioase, va putea convinge pe alții că le-a și priceput. Și dacă ați ști cum se simte, nu dintr-o lucrare de zece pagini, ci numai din o pagină scrisă sau din două întrebări orale, dacă ați ști cum se simte calitatea și intensitatea sufletească a celui care a scris sau a răspuns! Nu trebuie să faci analize chimice ca să-ți dai seama dacă un ban e de aur sau de tinichea. Ajunge să ascuți clinchetul fin și armonios al unuia sau gălăgia trivială a celuilalt.

Aceste considerațiuni nu trebuie să descurajeze pe nimeni dintre dvs. dacă e plin de bunăvoință de a învăța. Eu constat un fapt: nivelul *general* studentesc de azi e coborât. În cea mai mare parte, tinerii care intră acum în Universitate sunt, în ce privește cultura, sub limita cerută în Universitate. Nu fiindcă tinerețea de azi e lipsită de inteligență și de dorința de a se ridica, ci fiindcă vine la Universitate – și în bună parte rămâne – nepregătită sufletește și dezorientată.

Ca aspect exterior, nu suntem în inferioritate față de nicio Universitate străină. Figuri distinse, trăsături simetrice, ochi cu văpaia deșteptăciunii, vioiciune.